

א. דין זה, לעשותן בפנים – לעיכובא (עפ"י חז"א כה,ח).
ב. כתב רש"י (כאן ולעיל נ:): שמנחת חביתין היתה מתקדשת לדברי הכל ביבש, במדת חצי-עשרון כשחלקוה, מפני שהיתה נעשית רק בכהנים ואין חשש שיוציאוה, שלא כשאר מנחות.

ב. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, כגון טחינה והרקדה – אינה דוחה את השבת. וכל שאי אפשר לעשותה מערב שבת – דוחה את השבת. לענין הלישה והעריכה בלחם הפנים, תלוי הדבר בשאלה דלעיל, האם היו נעשות בכלי חול כי אז אפשר לעשותן מאתמול, או בכלי קדש ואי אפשר משום פסול לינה.

משנתנו סתמה שאפיינתן בפנים, כלומר תנור מקדש, ואעפ"כ אינן דוחות את השבת. והקשו בגמרא אהדדי. והתוס' כתבו 'תברא – מי ששנה זו לא שנה זו'. ואולם הרמב"ם פסק את שניהם, תנור מקדש ואינו דוחה את השבת ולא את יו"ט. וצ"ע להלכה (ע' לקוטי הלכות וחז"א כה,ח).

ג. למסקנא פורשו דברי דוד: לא זו בלבד שהלחם המוסר כעת מעל השלחן – תנו לנו לאכול היות שיצא מידי מעילה (והוא דרך חל), אלא אף זה שהיום יקדש בכלי – תנו, מפני שמסוכן היה.

ד. שתי הלחם; אורך כל אחד מהם 7 טפחים. רחבו 4 טפחים. קרנותיו 4 אצבעות. לחם הפנים; אורך (כשהיה פשוט): 10 טפחים. רוחבו: 5 טפחים. קרנות: 7 אצבעות. והיה מתקפל לשני צדיו – טפחיים ומחצה או טפחיים (-) תלוי במח' רבי יהודה ורבי מאיר במדות השלחן). קרנותיו מוכנסות לצד הפנימי.

בפסחים (לו) מבואר שהיה עוביו טפח. והרמב"ם כתב שבע אצבעות (כנראה פרש כן 'קרנותיו'. וע' כס"מ בשם רלב"ג; תשב"ץ ח"א קלד; רש"ש ושאר מפרשים).

ה. לדברי רבי יהודה שקפילת כל לחם היתה טפחיים ומחצה, שלחן מקדש עד 15 טפחים גובה. ולדברי רבי מאיר שהיה הלחם מקופל טפחיים בלבד – 12 טפחים. ועוד מעט – פחות מטפח – היה מקדש, שהרי הקנים היו נתונים בין לחם ללחם ותופסים מעט מקום. נראה שבמקום שבין המערכות, לא היה מקדש למעלה מגובה הבזיכין, לאבא שאול (שפת אמת. ויש לדון בזה, כי שמא מקום הנחת הבזיכין אינו בין שתי המערכות דוקא, אלא יתכן שאפילו קרב המערכות זל"ז ונשאר ריוח בקצה השלחן, ג"כ כשר למקום בזיכין (הרי"ד ויור שליט"א).

דפים צו – צז

- קסב. א. היכן היתה קבועה מסגרת השלחן שבמקדש?
ב. האם היה השלחן מקבל טומאה?
ג. האם פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה?
ד. כלים המצופים בחומר אחר – האם הציפוי בטל לכלי לענין קבלת טומאה, אם לאו?

א. נחלקו תנאים האם מסגרת השלחן נתונה למטה מן הדף, רחבה טפה, והטפה בכיוון גובה השלחן. או היתה נתונה ממעל לדף השלחן ולא היתה זקופה ביורש אלא נוטה באלכסון כלפי חוץ [באופן שאין הלחם סדור עליה אלא על טהרו של שלחן].

א. רש"י מפרש שלדעה ראשונה היתה המסגרת קבועה ברגלי השלחן. ודף השלחן לא היה מחובר אלא היה יכול להינטל בפני עצמו. ויש אומרים שהיתה המסגרת מחוברת לדף השלחן (עתוס' כאן ובסוכה בשם ר"ת).

ב. יש לנו לנקוט כדעת האומר מסגרתו למטה היתה. וצ"ע השמטת הרמב"ם (עפ"י לקוטי הלכות; חדושים ובאורים יב).

ב. השלחן שבהיכל מקבל טומאה (על השלחן הטהר – מכלל דאיכא טמא). ואינו בגדר כלי העשוי לנחת – מפני שהיה מיטלטל מלא וריקן [דומיא ד'שק'], כי היו מגביהים אותו להראותו לעולי רגלים. [יש אומרים שמקבל טומאה מפני ציפוי (ע' חגיגה כו-כו ובתוס' שם)].

ג. טבלה המתהפכת (= דף חלק שיכול לשמש כשלחן בשני צדיו); מבוואר בסוגיא שלפי דעה אחת [הנוקטת 'מסגרתו למטה היתה' נמצא דף השלחן שבמקדש הריהו טבלה המתהפכת] – ודאי טמאה (מן התורה). ולפי דעה אחרת יש להסתפק בדבר. ודוקא כאשר אינה עשויה לנחת (כלומר להיות עומדת במקום קבוע. עתוס'), אבל העשויה לנחת – טהורה (שאינה כשק המיטלטל מלא וריקן).

א. רבנו תם פרש שאין הטבלה מקבלת טומאה אלא באופן שיש לה מסגרת מלמטה, המהוה לה בית קיבול כאשר היא מהופכת. והתוס' דחו זאת.

ב. גם לפי הדעה שיש להסתפק – היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן – ודאי מקבלת טומאה. כן צדדו התוס'.

עוד צדדו לחלק בין כלים המשמשים לאדם ולתשמישיו, כטבלה – שמקבלים טומאה מדאורייתא. לבין כלים המשמשים רק לאדם או רק לכלים, שאינם מקבלים טומאה מדאורייתא. ואולם במקומות אחרים נקטו התוס' לעיקר שחילוק זה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן, שאותם המשמשים לאדם ולתשמישיו גזרו עליהם, ואילו השאר אפילו מדרבנן אינם טמאים (ע' בעירובין לא. ב"ב סו.).

יש אומרים (עתוס' ב"ב שם), דוקא טבלה המתהפכת, הראויה לשמש בשני צדדים, מיטמאה מדאורייתא.

וכל זה אמור בכלי רחב כגון מדף וכדו', אבל כלים צרים – משמע מכמה מקומות שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה כלל, אף לא מדרבנן (עפ"י רש"י ותוס').

מהרמב"ם מבוואר שפסק שטבלה ושולחן אינם מקבלים טומאה מדאורייתא (ע' בחו"ב סי' יב). ואם עשוי לנחת – אפילו מדרבנן אינו טמא, ולהראב"ד, מקבל טומאה מדברי סופרים (ע' הל' כלים ג, א; מנ"ח קס, יב).

ג. פשוטי כלי עץ הראויים למדרסות – מקבלים טומאה מהתורה, ואין חילוק עשויים לנחת אם לאו (ערש"י ותוס' עפ"י בכורות לח). ואולם מהרמב"ם משמע שאינם מקבלים טומאת מגע אלא מדרבנן (מפרשים).

ד. פשוטי כלי עץ המצופים בחומר המקבל טומאה – הולכים אחר הציפוי, בין בציפוי עומד (= המחובר במסמרים וכדו'. וי"מ שהוא עב וחזק, שראוי לשימוש כשהוא בפני עצמו. ערש"י ותוס') בין בציפוי שאינו עומד, ואף בשלא חיפה את השפה (ר' יוחנן).

היה הכלי עשוי עץ יקר וחשוב, לדעת ריש לקיש אין הציפוי בטל לעץ ודינו כאינו מצופה. ולר"ח – אין חילוק בדבר. [יוצא מן הכלל הזה הוא השלחן שבמקדש, הואיל והכתוב קראו 'עץ', אין ציפוי מבטל שמו ממנו. וכן המזבח – לדעה אחת (עתוס)].

וכן להפך, כלים המקבלים טומאה שהיו מצופים בשיש וכד' שאינו מקבל טומאה; אם שייר בהם שטח שאינו מצופה, הראוי לשמש בו מלאכתו הראשונה (ונחלקו תנאים בפרטי שיעור זה, בשלחן ודולבקי – האם די בשייר מקום הנחת כוסות או מקום הנחת חתיכות) – טמאים. לא שייר – טהורים, שהולכים אחר הציפוי.

א. הרמב"ם (כלים ד,ד) נקט להלכה שחיפויי הכלים טהורים הלכך כלי עץ שיש לו בית קיבול שציפהו מתכת – טהור, שהציפוי מבטל את הכלי, והציפוי עצמו אינו מקבל טומאה שאינו אלא חיפוי. והראב"ד השיגו (ע"ש בכס"מ בשם הר"י קורקוס שלרמב"ם פירוש אחר בסוגיא בחגיגה. וע' בחדושי הרא"מ מפינסק).

ב. ישנה דעה שנקטה להלכה שהציפוי בטל לכלי (ע' בהגר"א יו"ד קכ סקט"ז עפ"י המשנה בכלים יא וחכמים בחגיגה כו).

דף צז

קסג. א. מהם כלי השלחן המפורשים בתורה?

ב. האם נשתמשו בקנים לצורך לחם הפנים בשבת?

ג. האמות שמדרו בהן את המזבחות ואת כלי המקדש – אלו אמות הן, בנות חמשה טפחים כל אחת או ששה?

א. ועשית קערתי – אלו דפוסיין.

לפרש"י הכוונה לתבניות שנערך ונילוש ונאפה בהן. ויש אומרים שהדפוס שנאפה בו היה

מברזל, ואינו בכלל הקערות האמורות בתורה שהיו של זהב (עפ"י טהרת הקדש).

והתוס' (צד. ד"ה וכשהוא) צדדו שלפי הדעה שאין תנור מקדש, אין הדפוסים בכלל הקערות שאמרה תורה כי של חול היו, אלא הקערות הן אלו שהניחו בהן את הלחם על שתי שלחנות שבאולם, בכניסתו וביציאתו.

וכפתיו – אלו בויכין (של לבונה).

וקשותיו – סניפים (ארבעה).

רש"י בפירוש החומש הביא דעה שאלו הן הקנים.

התוס' תמזה לדעת האומר לא היו סניפים לשלחן, כיצד יפרש 'קשותיו'. ואפשר שלדעתו הם

הקנים, ואילו ה'מנקיות' הם כלים אחרים – ע' בסמוך (עפ"י טהרת הקדש. וע' בחדושי רא"מ מפינסק).

ומנקיותיו – הקנים (המונעים עיפוש ושומרים על נקינותו. רש"י. 28 קנים היו ללחם; בין כל לחם ללחם שלשה, מלבד בין העליון לזה שמתחתיו – שנים.

יש פירושים נוספים ל'מנקיות', שאינם מובאים בגמרא – הדפוס שבו נותנים את הלחם

ברדייתו מן התנור. או כלי המדה שהיו מודדים בהם את הסלת (ע' בפירוש הרמב"ן עה"ת).

ב. בשבת לא נשתמשו בקנים (משום שנראה כבונה וסותר (רש"י). והתוס' כתבו שהוא בכלל ה'שבותין', ויש

שבות שאסרו במקדש), אלא מערב שבת היו מסירים ומניחים אותם לארכו של שלחן (על הרצפה. תוס')

ובשבת היו מניחים את הלחם החדש אחד על חברו ללא הפסק, ובמוצ"ש היו משחילים הקנים בין לחם ללחם.

יום טוב הסמוך לשבת, כיון שיש לחוש לעיפוש בזמן מרובה כזה, היו משתמשים בקנים, עכ"פ ביו"ט (עפ"י מנחת חינוך צח, יד).

ג. אמות מזבח העולה היו אמות בינוניות של ששה טפחים, מלבד גובה היסוד, ורוחב הסובב, וגובה הקרנות – באמה בת חמשה טפחים.

א. רוחב הקרבות אפשר שגם הוא של חמשה (עפ"י רש"י). ואולם ברמב"ם משמע שרוחב הקרנות ששה טפחים.

ב. הרמב"ם כתב שגם כניסת היסוד היתה חמשה טפחים.

מזבח הפנימי – אמה בת חמשה.

שאר הכלים; לדברי רבי מאיר היו נמדדים באמות בנות ששה, ולדברי רבי יהודה בשל חמשה (נחלקו בדרשת המקראות שביחזקאל).

אמות העזרות, הבנין וכו' – של ששה.

הלכה כרבי מאיר, שכן סובר אבא שאול וכן סובר רבי בברייתא. וכן אמר ר' יוחנן בירושלמי

(שקלים ו, א) הלכה כר' מאיר שכל הכלים באמה בת ששה טפחים (עפ"י רמב"ם בית הבחירה ג, יב;

לקוטי הלכות. וכן נראה מסוגיא דגמרא – ע' טהרת הקדש צח).

דף צח

קסד. א. אלו גדלי אמות היו במקדש, ולמה היו משמשות?

ב. מדוע ציירו את שושן הבירה על שער המזרח?

ג. כמה חלות היו נתונות על השלחן וכיצד היה סידורן, ומה הדין אם הוסיף עליהן?

ד. היכן נתונים בזיכי הלבונה של לחם הפנים?

ה. לאיזה כיוונים עמדו כלי המקדש?

ו. כמה שלחנות ומנורות עמדו במקדש שבנה שלמה?

ז. מהו צר מערבי שבמנורה?

א. היתה במקדש אמה בינונית (של משה), והיא אמה בת ששה טפחים שבה מדדו את הבנין (והכלים – לר'

מאיר). [והיא 'אמה של משה' כמו שאמרו כאן ובכלים יז, ט].

לדעת המנ"ח (צה) מדדו באמות 'שוחקות'. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קז) חולק וסובר שאין

שייך להחמיר למדוד בשוחקות, שכשם שאסור לפחות מן המידה כך אסור להוסיף, אלא מדדו

ב'עוצבות' – כלומר במידה מצומצמת.

אמה קטנה – בת חמשה טפחים, בה מדדו דברים מסוימים, כמפורט למעלה.

ועוד שתי אמות גדולות היו; אחת יתרה חצי אצבע על האמה הרגילה של משה, ובה מדדו האומנים בכסף

ובזהב כשהיו נותנים למקדש, ועוד אחת יתרה על הרגילה אצבע, בה השתמשו האומנים לחומרי הבנין

– כדי לצאת מחשש מעילה בהקדש.

ב. שער המזרח של הר הבית (משנת מדות א, ג), עליו שושן הבירה מצוירת (כן צוו עליהם מלכי פרס לעשות.

רע"ב שם); רב חסדא ורב יצחק בר אבודימי, אחד אמר: כדי שידעו מהיכן באו – מפרס, ליתן הודאה

למלכות שהוציאם משם (רש"י) ושיזכרו הגלות. ער"ח פסחים פו. וחד אמר: שתהא אימת מלכות עליהם,

ולא ימרדו בהם.